

Försvarsdepartementet

Betänkandet Personalförsörjningen i ett reformerat försvar (SOU 2010:86)

Bakgrund

Genom remiss den 8 december 2010 (Fö2010/2037/MFI) har ILO-kommittén anmodats att yttra sig över utredningen Personalförsörjningen i ett reformerat försvar (SOU 2010:86). Utredningen föreslår att vissa arbetsrättsliga frågor avseende gruppbefäl, soldater och sjömän i Försvarsmakten ska regleras i lag. Den föreslagna lagregleringen ska ske genom en särskild lag, en s.k. lex specialis, för Försvarsmakten. Det ska vara möjligt att avtala om avvikelser från lagen i vissa avseenden genom kollektivavtal som har slutits eller godkänts av en central arbetstagarorganisation.

Förslagets förhållande till ILO-konventioner

Syftet med utredningens förslag är att Försvarsmakten med en hög grad av säkerhet ska kunna bemanna förbanden, och även med kort varsel kunna genomföra insatser nationellt och internationellt med insatsorganisationens förband. Detta ska i huvudsak kunna ske utan nyrekrytering, betydande omplaceringar eller förnyad träning.

ILO:s konventioner (nr 87), (nr 98) och (nr 154)

ILO:s konventioner (nr 87) angående föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten och (nr 98) angående tillämpningen av principerna för organisationsrätten och den kollektiva förhandlingsrätten tillhör de åtta centrala rättighetskonventioner (kärnkonventionerna) som åsyftas i den av Internationella arbetskonferensen 1998 antagna deklaration om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet. Sverige ratificerade konventionerna (nr 87) och (nr 98) år 1949 respektive 1950 (prop. 1949:162 och 1950:188).

I ILO:s konvention (nr 87) definieras de grundläggande garantier som arbetstagare och arbetsgivare samt deras organisationer ska åtnjuta vad gäller föreningsfrihet och organisationsrätt. Det anges att det ska

bestämmas genom nationell lagstiftning i vad mån i konventionen fastställda garantier ska äga tillämpning på krigsmakten (art. 9.1).

Enligt ILO:s konvention (nr 98) ska åtgärder vidtas för att uppmuntra och främja utvecklandet och utnyttjandet i största möjliga omfattning av anordningar för frivilliga förhandlingar mellan arbetsgivare eller arbetsgivarorganisation, å ena sidan, och arbetstagarorganisationer, å andra sidan, i syfte att få till stånd en reglering av anställningsvillkoren genom kollektivavtal (art. 4). Det anges att det ska bestämmas genom nationell lagstiftning i vad mån i konventionen fastställda garantier ska äga tillämpning på krigsmakten (art. 5.1).

De allmänna principer som anges i artikel 4 i ILO:s konvention (nr 98) betonas ytterligare i ILO:s konvention (nr 154) om främjande av kollektiva förhandlingar som ratificerades av Sverige 1982 (prop. 1981/1982:166). Konventionen är tillämplig på alla arbetsmarknadens områden (art. 1.1). Den utsträckning i vilken de i konventionen inskrivna garantierna ska tillämpas på Försvarsmakten får bestämmas genom nationell lagstiftning eller nationell praxis. Enligt artikel 5 i konventionen ska åtgärder vidtas för att främja kollektiva förhandlingar. Syftet med åtgärderna ska bl.a. vara att möjliggöra kollektiva förhandlingar för alla arbetsgivare och alla grupper av arbetstagare samt att successivt utsträcka kollektiva förhandlingar till alla frågor som rör bestämmandet av arbets- och anställningsvillkor och/eller reglering av relationerna mellan arbetsgivare och arbetstagare och/eller mellan dessas organisationer (art. 2 och art. 5). I konventionen anges vidare att åtgärder vidtagna i syfte att främja kollektiva förhandlingar inte får utformas så att de hindrar den kollektiva förhandlingsfriheten (art. 8).

I utredningen konstateras att utgångspunkten utifrån principerna i den svenska modellen och Sveriges internationella åtaganden på detta område är att kollektivavtal som huvudregel bör vara förstahandsvalet vid reglering av den svenska arbetsmarknaden. Dock konstateras att det finns situationer där det har ansetts nödvändigt att lagstifta. En analys görs också av förhållandet mellan gällande kollektivavtal och senare lagstiftning. Slutsatsen är att utrymmet för att ingripa i gällande kollektivavtal eller att inskränka parternas möjligheter till att träffa kollektivavtal - utan att drabbas av kritik för brott mot Sveriges internationella åtaganden kopplade till föreningsfriheten - förefaller vara mycket begränsad.

Utredningen gör bedömningen att det är både nödvändigt och möjligt att reglera vissa frågor rörande anställningar i Försvarsmakten genom lagstiftning. Vidare bedömer utredningen att införandet av sådan lagstiftning inte strider mot Sveriges internationella åtaganden. Utredningens intention är att införandet av en lagstiftning för tidsbegränsat anställda gruppbefäl, soldater och sjömän i Försvarsmakten inte ska påverka de kollektivavtal som nu gäller och som kan komma att vara gällande då den av utredningen föreslagna lagstiftningen träder i kraft.

Utgångspunkten är att ingrepp i gällande kollektivavtal och i gällande enskilda avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare ska undvikas. Vad gäller frågan om inskränkning av det förhandlingsbara utrymmet konstaterar utredningen att det tidigare inte funnits möjlighet att förhandla om anställningar av den grupp arbetstagare som omfattas av den av utredningen föreslagna lagstiftningen. Gruppbefäl, soldater, och sjömän har inte tidigare varit anställda i Försvarsmakten utan deras tjänstgöring har skett genom pliktsystemet. Utredningen gör mot den bakgrunden bedömningen att det inte är en inskränkning av det förhandlingsbara utrymmet att i lag reglera vissa förhållanden för denna grupp anställda. Den föreslagna lagstiftningen föreslås dessutom vara semidispositiv i vissa delar. Utredningen konstaterar att ILO-konventionerna (nr 87) och (nr 98) innehåller artiklar som anger att det i nationell lagstiftning ska bestämmas i vad mån de i konventionerna fastställda garantier ska tillämpas på bl.a. krigsmakten. Sverige har, såvitt utredningen kunnat utröna, inte lagstiftat på nu aktuellt område.

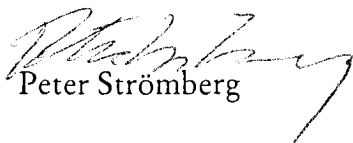
ILO-kommittén gör bedömningen att berörda förslag i utredningen inte innebär att arbetstagarnas grundläggande fackliga rättigheter eller förhandlingsfrihet påverkas. Förslagen kan därför inte anses strida mot ILO:s konventioner (nr 87), (nr 98) och (nr 154).

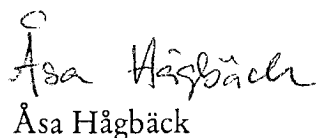
ILO-kommitténs slutsats

ILO-kommittén välkomnar att det i utredningen görs en genomgång och analys av förslagen i förhållande till Sveriges internationella åtaganden enligt ratificerade ILO-konventioner.

ILO-kommittén gör bedömningen att berörda förslag i utredningen inte står i strid med Sveriges åtaganden enligt någon ILO-konvention ratificerad av Sverige.

I handläggningen av detta ärende har deltagit undertecknad ordförande och ledamöterna Hult, Kovar, Beckman, Nygren, Thapper och Bengtsson, ersättarna Eriksson och Schmidt samt undertecknad sekreterare.

Peter Strömberg

Åsa Hågbäck